

Chủ tịch Hồ Chí Minh - Nhà giáo dục vĩ đại

PGS, TS LÊ VĂN LỢI

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh; Email: levanloinpa@yahoo.com

Nhận ngày 18 tháng 8 năm 2020; chấp nhận đăng tháng 9 năm 2020.

Tóm tắt: Chủ tịch Hồ Chí Minh là nhà tư tưởng lỗi lạc, lãnh tụ vĩ đại của Đảng và dân tộc Việt Nam, bậc Đại nhân, Đại trí, Đại dũng. Trên mặt trận văn hóa giáo dục, Chủ tịch Hồ Chí Minh là nhà chiến lược giáo dục đại tài, đã khai sáng, phát triển nền giáo dục cách mạng Việt Nam. Tư tưởng của Người về giáo dục và đào tạo thể hiện tầm nhìn xa rộng, mang tầm thời đại, có giá trị vô cùng to lớn, mãi là ngọn đuốc chỉ đường, định hướng cho quá trình đổi mới, phát triển sự nghiệp giáo dục, đào tạo của dân tộc Việt Nam.

Từ khóa: Chủ tịch Hồ Chí Minh; nhà giáo dục vĩ đại; giáo dục.

Abstract: President Ho Chi Minh is the prominent thinker, great leader of the Party and nation, brilliant representative of humanism, intellectuality and courage. In cultural and educational field, President Ho Chi Minh is the talented strategist, who shed the light on and lay the foundation for Vietnam's revolutionary education. His thought about education and training demonstrated a vision of international relevance and important value, which is the guiding light for the innovation and development of Vietnam's education.

Keywords: President Ho Chi Minh; great educator; education.

Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng vì nước, vì dân của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh lúc nào cũng quan tâm đến con người, giáo dục con người, chăm lo cho chiến lược “trồng người”. Vì sự phát triển vững bền của quốc gia - dân tộc, Người từng chỉ rõ: “Vi lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người”⁽¹⁾. Coi con người là nguồn vốn quý nhất và là trung tâm của sự phát triển, trong *Di chúc* thiêng liêng trước lúc đi xa, Người căn dặn các thế hệ mai sau: “Đầu tiên là công việc đối với *con người*”⁽²⁾. Đối với giáo dục, đây là tư tưởng lớn, thể hiện tầm nhìn xa rộng, có giá trị, ý nghĩa chỉ đường, định hướng vững bền, dài lâu, là kim chỉ nam cho mọi hoạt động giáo dục của nước nhà dưới chế độ mới.

Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ là nhà cách mạng, nhà tư tưởng, trong giáo dục, Bác đã từng là người thầy trực tiếp dạy học. Từ thuở còn thanh

niên, Người là nhà giáo Nguyễn Tất Thành. Trong quá trình bôn ba tìm đường cứu nước, Người là nhà truyền bá tư tưởng Mác - Lênin, trực tiếp giảng dạy cho lớp lớp thanh niên yêu nước Việt Nam về “đường cách mạng” và tinh hoa văn hóa. Cách mạng thành công, dù ở cương vị lãnh tụ tối cao của Đảng và Nhà nước, Người vẫn dành thì giờ trực tiếp trên giảng đường cho bao thế hệ cán bộ, đảng viên.

Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ có một ham muốn, ham muốn tốt bậc, đó là: Tổ quốc được độc lập, đồng bào được tự do, hạnh phúc, ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành. Cách mạng Tháng Tám 1945 thắng lợi, Người chủ trương xây dựng một nền giáo dục phát triển toàn diện nhân cách con người, phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Từ một nền giáo dục thực dân - phong kiến, dưới chế độ xã hội mới, trong điều kiện hết sức đặc thù, Chủ tịch Hồ Chí Minh

lãnh đạo cải đổi, xây dựng hệ thống giáo dục quốc dân nhằm thực hiện mục tiêu của nền dân chủ mới. Tại phiên họp đầu tiên của Chính phủ cách mạng lâm thời ngày 03.9.1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã xác định giáo dục là nhiệm vụ vô cùng cấp bách. Người khẳng định: “Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu”. Chính từ đây, chiến dịch chống nạn mù chữ, diệt “giặc dốt”, với những sắc lệnh quan trọng của Chính phủ mới đã được tiến hành ở Việt Nam ngay từ những ngày tháng đầu tiên nước nhà độc lập.

Đối với nền giáo dục mới, để góp phần giữ vững thành quả cách mạng, một trong những nhiệm vụ cách mạng quan trọng và cấp thiết đặt ra là phải vừa nâng cao nhận thức và năng lực làm chủ của nhân dân, vừa bồi dưỡng sức dân, kiến tạo một nền giáo dục “Tôn trọng nhân phẩm, rèn luyện chí khí, phát triển tài năng, đề phụng sự đoàn kết và góp phần vào cuộc tiến hóa chung của nhân loại”⁽³⁾.

Từ thực tiễn hoạt động cách mạng, chất lọc tinh hoa giáo dục truyền thống dân tộc, thái độ tinh hoa văn hóa giáo dục nhân loại, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã tiếp thu tư tưởng giáo dục mácxít và xác lập tư tưởng giáo dục của mình. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục là sự vận dụng sáng tạo, bổ sung, phát triển, làm phong phú lý luận giáo dục mácxít, bao quát những vấn đề sâu sắc và toàn diện về giáo dục Việt Nam hiện đại, từ vai trò, chức năng, nhiệm vụ của giáo dục; mục tiêu, nội dung của giáo dục; phương pháp giáo dục đến những vấn đề về tổ chức và quản lý giáo dục,... được hiện thực hóa trong đời sống giáo dục nước nhà và hợp xu thế phát triển của thời đại.

Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định, giáo dục là một mặt trận, có sứ mệnh vẻ vang là phát triển con người - chìa khóa để phát triển xã hội. Một nền giáo dục vì con người, do con người và cho con người - đó là mục đích, nhiệm vụ và cũng là triết lý giáo dục Hồ Chí Minh. Người xác định rõ thông qua phát triển giáo dục để nâng cao trình độ văn hóa, dân trí, vì chỉ khi trình độ văn hóa của nhân dân được nâng cao mới giúp đẩy mạnh công cuộc phát triển kinh tế - xã hội, để xây dựng nước ta thành một nước hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ, giàu mạnh và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới.

Tùy thuộc mỗi giai đoạn cách mạng, xuất phát

từ mục tiêu cụ thể của cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định rõ mục đích giáo dục. Dưới chế độ xã hội mới, Người chỉ ra rằng, “mục đích của giáo dục bây giờ là phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, đào tạo lớp người, lớp cán bộ mới”⁽⁴⁾.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, giáo dục có mối quan hệ hữu cơ với kinh tế, chính trị, văn hóa. Một nền giáo dục chỉ phát triển đầy đủ, bền vững khi có được sự phát triển song hành của các điều kiện kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội. Một nền giáo dục cách mạng phải phục vụ đường lối chính trị, gắn liền với sản xuất và đời sống của nhân dân. Xuất phát từ điều kiện cụ thể của nước ta, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh nội dung giáo dục phải được xây dựng phù hợp đòi hỏi của thực tiễn, trong đó người học không những “cần phải học văn hóa, chính trị, kỹ thuật” mà còn “cần phải học lý luận Mác - Lênin kết hợp với đấu tranh và công tác hàng ngày”⁽⁵⁾.

Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ rằng, để giúp người cách mạng nắm vững đường lối, hiểu rõ mình phải làm gì và đi theo phương hướng nào để thực hiện mục tiêu, lý tưởng cách mạng, thì điều quan trọng trước hết là phải học tập lý luận Mác - Lênin. “Có học lý luận Mác - Lênin mới củng cố được đạo đức cách mạng, giữ vững lập trường, nâng cao sự hiểu biết và trình độ chính trị, mới làm tốt công tác Đảng giao phó cho mình”⁽⁶⁾. Một vấn đề mang tính phương pháp luận được Người nêu ra, đó là giáo dục, học tập chủ nghĩa Mác - Lênin không phải thuộc lòng từng câu chữ, mà là nắm vững lập trường, quan điểm và phương pháp biện chứng để vận dụng sáng tạo vào việc giải quyết hiệu quả những đòi hỏi của thực tiễn cách mạng. Quan điểm của Người về giáo dục chủ nghĩa Mác - Lênin mang tính định hướng kinh điển, khi Người căn dặn: “Chúng ta phải nâng cao sự tu dưỡng về chủ nghĩa Mác - Lênin để dùng lập trường, quan điểm, phương pháp chủ nghĩa Mác - Lênin mà tổng kết những kinh nghiệm của Đảng ta, phân tích một cách đúng đắn những đặc điểm của nước ta. Có như thế, chúng ta mới có thể dần dần hiểu được quy luật phát triển của cách mạng Việt Nam, định ra được những đường lối, phương châm, bước đi cụ thể của cách mạng xã hội chủ nghĩa thích hợp với tình hình nước ta”⁽⁷⁾.

Nội dung giáo dục theo Chủ tịch Hồ Chí Minh phải sâu sắc và toàn diện, cả đức, trí, thể, mỹ. Đồng thời với bồi dưỡng tư tưởng mới để đánh thắng tư tưởng cũ, đoạn tuyệt với con người cũ để trở thành con người mới, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ rằng giáo dục “cốt nhất là phải dạy cho học trò biết yêu nước, thương nòi. Phải dạy cho họ ý chí tự lập, tự cường, quyết không chịu thua kém ai, quyết không chịu làm nô lệ”⁽⁸⁾; phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ XHCN, văn hóa, kỹ thuật, lao động và sản xuất. Và hơn thế, đối với người cách mạng, học còn là để nâng cao khả năng và tẩy rửa khuyết điểm, sửa chữa tư tưởng, tu dưỡng đạo đức cách mạng, để tin tưởng, “học để hành”. Người còn nhấn mạnh: “Trên nền tảng giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn đấu nâng cao chất lượng văn hóa và chuyên môn nhằm thiết thực giải quyết các vấn đề do cách mạng nước ta đề ra và trong một thời gian không xa, đạt được những đỉnh cao của khoa học và kỹ thuật”⁽⁹⁾.

Quan tâm giáo dục tư tưởng để xây dựng con người có tâm hồn và đạo đức cao đẹp, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ, cũng như giáo dục chính trị tư tưởng, rèn luyện đạo đức là nền tảng của giáo dục. Đạo đức Hồ Chí Minh thể hiện đặc trưng của sự thống nhất giữa tư tưởng và hành động, giữa lời nói và việc làm, đã trở thành lẽ sống tự nhiên. Người thấm thía những giá trị tốt đẹp ấy trong giáo dục đạo đức cho mỗi con người Việt Nam. Bên cạnh với tẩy trừ những ảnh hưởng tiêu cực của đạo đức cũ còn rơi rớt, Người chú ý giáo dục, rèn luyện, xây dựng nền đạo đức mới cách mạng và nhân văn, với tư tưởng “dạy và học để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân”.

Coi trọng giáo dục toàn diện, Người quan tâm tới nâng cao thể chất và thẩm mỹ cho nhân dân. Bởi vì, “giữ gìn dân chủ, xây dựng nước nhà, gây đời sống mới, việc gì cũng cần có sức khỏe mới làm thành công. Mỗi một người dân yếu ớt, tức là cả nước yếu ớt, mỗi một người dân mạnh khỏe tức là cả nước mạnh khỏe”⁽¹⁰⁾. Vì thế, từ rất sớm, khi bắt tay xây dựng nền văn hóa mới, xã hội mới, Người đặc biệt chăm lo cho toàn dân về sức khỏe và thẩm mỹ, không ngừng làm cho “nòi giống ngày thêm mạnh”.

Với một nền giáo dục toàn diện như vậy, cần phải có phương pháp giáo dục, tổ chức quản lý giáo dục đúng đắn và áp dụng phù hợp điều kiện và hoàn cảnh cụ thể của đất nước. Phương pháp tổ chức, quản lý giáo dục mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đề ra, chỉ dẫn ngành giáo dục thực hiện là phải luôn hướng vào phát triển trí tuệ, phát huy tính tích cực, sáng tạo của người học, tránh “lối dạy nhồi sọ”, lý luận suông, lý luận xa rời thực tiễn. Người dạy: mở lớp nào cho ra lớp ấy, thiết thực, cụ thể; “Học cốt để mà làm. Học mà không làm được, học mấy cũng vô ích”, “huấn luyện phải thiết thực, sao cho những người đến học rồi, về địa phương họ có thể thực hành ngay”⁽¹¹⁾.

Về phương châm giáo dục, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: Giáo dục đi đôi với lao động sản xuất, học đi đôi với hành, lý luận gắn liền thực tiễn, giáo dục nhà trường gắn liền với gia đình và xã hội. Bởi vì, giáo dục trong nhà trường dù quan trọng và tốt đến mấy nhưng thiếu giáo dục trong gia đình và ngoài xã hội thì kết quả cũng “không hoàn toàn”. Giáo dục chỉ thành công khi các chủ thể, các trụ cột giáo dục: nhà trường - gia đình - xã hội đều thấy được vai trò và thực hiện đầy đủ trách nhiệm, nghĩa vụ của mình trong sự phát triển con người và văn hóa. Theo Người, “Giáo dục là việc CHUNG của gia đình, trường học và xã hội. Bố mẹ, thầy giáo và người lớn phải cùng nhau phụ trách; trước hết phải làm gương mẫu cho các em trong mọi việc”⁽¹²⁾. Trong đó, Hồ Chí Minh căn dặn đội ngũ các thầy giáo, cô giáo - những người được nhân dân, Đảng, Chính phủ giao nhiệm vụ đào tạo thế hệ tương lai cho nước nhà phải cố gắng làm tròn nhiệm vụ, thi đua “dạy tốt”, không ngừng “học tập thêm để tiến bộ mãi”⁽¹³⁾. Quán triệt thực hiện những chỉ dẫn trên đây của Chủ tịch Hồ Chí Minh, đòi hỏi phải không ngừng quan tâm chăm lo đội ngũ người thầy về mọi mặt, đồng thời với thực hiện tốt chủ trương xã hội hóa giáo dục.

Thấm nhuần tư tưởng Hồ Chí Minh, trải qua các giai đoạn cách mạng trong suốt gần một thế kỷ qua, Đảng ta đã xây dựng và phát triển nền giáo dục quốc dân theo đúng chỉ dẫn của Người, nhằm phát triển một nền giáo dục tiên tiến, nhân văn, xây dựng con

người phát triển toàn diện, góp phần vào công cuộc xây dựng và phát triển đất nước, bảo vệ Tổ quốc. Mặc dù còn những hạn chế nhất định, nhưng nền giáo dục nước nhà đã đạt được những thành tựu to lớn và có ý nghĩa lịch sử.

Trong thời kỳ kháng chiến chống thực dân Pháp (1945-1954), một nền giáo dục mới - giáo dục dân chủ nhân dân đã ra đời. Đảng ta đã lãnh đạo mở mang giáo dục kháng chiến (mở trường chuyên môn về nghề nghiệp, chính trị, quân sự..., xúc tiến bình dân học vụ). Trong khi xây dựng nền văn hóa kháng chiến, văn hóa “soi đường cho quốc dân đi” theo tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng ta đã coi trọng giáo dục con người Việt Nam có lối sống mới, với lý tưởng, hoài bão, khát vọng, mục tiêu rõ ràng, có quyết tâm, chí khí lớn, đập bằng mọi khó khăn, trở ngại để hiện thực hóa mục tiêu, lý tưởng cách mạng, góp phần vào thắng lợi của kháng chiến và kiến quốc. Lóp lóp thế hệ cán bộ, đảng viên và nhân dân ta đều thấm nhuần và thực hành chỉ dẫn sâu sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh về mục đích cao quý của giáo dục, của việc học: “Học để làm việc, làm người, làm cán bộ. Học để phụng sự Đoàn thể, phụng sự giai cấp và nhân dân, phụng sự Tổ quốc và nhân loại”⁽¹⁴⁾. Quan điểm đó của Người từ tháng 9.1949, khi toàn thể dân tộc ta đang đẩy mạnh kháng chiến, kiến quốc, khiến ta liên tưởng đến 4 trụ cột mà UNESCO đưa ra về giáo dục thế kỷ XXI: *Học để biết; Học để làm việc; Học để chung sống; Học để làm người* (Learning to know; Learning to do; Learning to live together; Learning to be).

Sau khi miền Bắc hoàn toàn giải phóng, bước vào thời kỳ khôi phục và phát triển kinh tế, văn hóa, quá độ lên CNXH, thấm nhuần tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh, Đảng ta đã lãnh đạo xây dựng nền giáo dục XHCN⁽¹⁵⁾. Trong kháng chiến chống Mỹ, cứu nước (1954-1975), công tác giáo dục được tiến hành phù hợp với hoàn cảnh đất nước vừa có hòa bình vừa có chiến tranh, thực hiện hai chiến lược cách mạng ở hai miền Nam - Bắc: xây dựng và củng cố hậu phương miền Bắc XHCN vững mạnh, đấu tranh giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước. Trong hoàn cảnh đặc biệt đó, ngành giáo dục đã thi đua “dạy tốt, học tốt”, quan tâm tới sự nghiệp giáo

dục con người Việt Nam phát triển toàn diện, vừa kế thừa truyền thống tốt đẹp, vừa bồi đắp những đức tính, lối sống mới. Kết quả, đã hình thành nên thế hệ những con người mới giàu lòng yêu nước, rất mực trung thành với lý tưởng, kiên định đấu tranh cho thắng lợi của mục tiêu lý tưởng, có ý chí tự lực tự cường, có trình độ văn hóa, khoa học, kỹ thuật, ý thức và năng lực làm chủ, với phẩm chất đạo đức cách mạng hết lòng hết sức phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân.

Chủ tịch Hồ Chí Minh là nhà giáo dục vĩ đại đã khai sáng cho cả dân tộc Việt Nam. Tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh đã đi vào đời sống chính trị đất nước và hợp xu thế phát triển của thời đại, mang giá trị và sức sống thực tiễn vững bền. Tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh dẫn dắt, định hướng, là kim chỉ nam cho Đảng và Nhà nước ta hoạch định đường lối, chủ trương, chính sách về giáo dục và đào tạo qua các thời kỳ cách mạng, nhằm phát triển một nền giáo dục hiện đại, nhân văn, lấy con người làm trung tâm, phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Ngày nay, tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh vẫn giữ nguyên tính thời sự, tính khoa học, hiện đại đối với sự nghiệp đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục nước ta.

Trong thời kỳ đổi mới (1986 đến nay), vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng ta không ngừng quan tâm chăm lo phát triển sự nghiệp giáo dục. Đảng đã có nghị quyết chuyên đề về giáo dục. Các kỳ đại hội Đảng và nhiều hội nghị Trung ương các khóa đã bàn sâu và có nhiều chủ trương, quyết sách đúng đắn về phát triển, đổi mới sự nghiệp giáo dục và đào tạo, nhấn mạnh “cùng với khoa học và công nghệ, giáo dục và đào tạo là “quốc sách hàng đầu”, nhằm nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài. Phát triển giáo dục và đào tạo là một trong những động lực quan trọng thúc đẩy sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, là điều kiện để phát huy nguồn lực con người - yếu tố cơ bản để phát triển xã hội, tăng trưởng kinh tế nhanh và bền vững. *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội* (bổ sung, phát triển năm 2011) khẳng định: “Giáo dục và đào tạo có sứ mệnh nâng cao dân trí, phát triển nguồn nhân lực, bồi dưỡng nhân tài, góp phần quan trọng phát triển đất nước, xây

dựng nền văn hóa và con người Việt Nam. Phát triển giáo dục và đào tạo cùng với phát triển khoa học và công nghệ là quốc sách hàng đầu; đầu tư cho giáo dục và đào tạo là đầu tư cho phát triển”⁽¹⁶⁾.

Cộng đồng thế giới đang phát triển trong bối cảnh có những bất trắc, khó lường nhưng xu thế phát triển theo chiều tiến bộ với sự tiếp sức kỳ diệu của khoa học - công nghệ và tinh thần nhân văn, vẫn là xu thế hứa hẹn. Đất nước có tận dụng được vận hội, thời cơ do cuộc cách mạng công nghệ lần thứ tư đem lại hay không, có tiếp tục phát huy được những thành quả đổi mới đã đạt được trong những năm qua hay không, một phần quan trọng phụ thuộc vào sự phát triển của giáo dục, đòi hỏi ngày càng lớn hơn vai trò của giáo dục và đào tạo.

Chất lượng nguồn nhân lực nói chung sẽ quyết định tiến trình phát triển của quốc gia dân tộc, tới sự phồn thịnh và tươi sáng của đất nước. Vì thế, để hoàn thành mục tiêu nghị quyết của Đảng đã đề ra về giáo dục - đào tạo, tạo nền tảng vững chắc đưa đất nước phát triển nhanh, bền vững trong những thập niên tới, đòi hỏi chúng ta phải tiếp tục đổi mới tư duy cũng như hành động một cách quyết liệt nhằm khai thông, giải phóng tối đa, huy động và sử dụng có hiệu quả mọi nguồn lực bên trong và bên ngoài cho mục tiêu đổi mới giáo dục - đào tạo. Phải luôn nhận thức rõ mục tiêu của đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục Việt Nam - đó là phát triển con người, là chuẩn bị thật tốt về nhân lực, nhân tài cho mọi lĩnh vực của đời sống kinh tế, chính trị, xã hội, xây dựng nguồn lực con người đáp ứng được nhu cầu phát triển của hiện tại và tương lai đất nước. Một nền giáo dục hiện đại và phát triển là nền giáo dục gắn liền cuộc sống, đáp ứng đòi hỏi của cuộc sống, trang bị tư duy nhận thức, phương pháp luận để con người có điều kiện và môi trường thuận lợi hoàn thiện và phát triển các kỹ năng trong thực tiễn đời sống xã hội. Đồng thời, tạo lập được môi trường giáo dục tốt nhất để hình thành vườn ươm những nhân tài - nguyên khí quốc gia - đó là sự chuẩn bị phân quan trọng nhất cho tương lai của xã hội, của quốc gia dân tộc.

Tiếp tục đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục Việt Nam phải đặt trong tổng thể của đổi mới sâu

sắc và toàn diện các lĩnh vực của đời sống xã hội, của tiến trình đẩy mạnh toàn diện và sâu rộng sự nghiệp đổi mới, công nghiệp hóa, hiện đại hóa, của hội nhập quốc tế hiện nay. Vì thế, nó càng trở nên là một trong những nội dung quan trọng nhất trong chiến lược phát triển nhanh và bền vững đất nước. Qua gần 35 năm đổi mới, cùng với khoa học và công nghệ, giáo dục và đào tạo nước ta “tiếp tục được đổi mới và có bước phát triển”, tuy nhiên Đảng cũng đánh giá “đổi mới giáo dục và đào tạo chưa đáp ứng tốt yêu cầu phát triển”⁽¹⁷⁾. Đại hội XIII của Đảng sắp tới là dịp để chúng ta tổng kết một chặng đường quan trọng của sự nghiệp đổi mới nói chung, của sự nghiệp giáo dục và đào tạo nói riêng, để trên cơ sở đó tiếp tục đẩy mạnh “đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, phát triển con người”⁽¹⁸⁾. Đó là, quá trình đòi hỏi tiếp tục những tư duy mới về chiến lược đổi mới sáng tạo phát triển giáo dục và đào tạo, về tổ chức quản lý phát triển giáo dục theo tư tưởng Hồ Chí Minh, phù hợp với điều kiện cụ thể của đất nước và xu thế phát triển của thời đại./.

(1), (6), (7), (13) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG, T.11, tr. 258, 610-611, 92, 528.

(2), (9) Hồ Chí Minh (2011), *Sđđ*, T.15, tr.616, 507.

(3) Tuyên bố của Bộ Giáo dục, *Giáo dục Tân san*, số 1.1945.

(4), (12) Hồ Chí Minh (2011), *Sđđ*, T.10, tr.344, 175.

(5) Hồ Chí Minh (2011), *Sđđ*, T.13, tr.90.

(8), (11) Hồ Chí Minh (2011), *Sđđ*, T.5, tr.120, 343.

(10) Hồ Chí Minh (2011), *Sđđ*, T.4, tr.241.

(14) Hồ Chí Minh (2011), *Sđđ*, T.6, tr.208.

(15) Cùng với tiến hành cải cách giáo dục (lần thứ nhất năm 1950, lần thứ hai năm 1956), hệ thống giáo dục phổ thông phát triển mạnh và rộng khắp trên miền Bắc. Thực hiện kế hoạch 5 năm lần thứ nhất và Nghị quyết Đại hội III của Đảng, đến năm 1965, hầu hết các xã vùng đồng bằng, trung du và nhiều xã miền núi có trường cấp I, II, huyện có trường phổ thông cấp III. Học sinh các cấp học tăng nhanh. Giáo dục đại học và trung học chuyên nghiệp phát triển mạnh. Toàn miền Bắc có hơn 4,5 triệu người đi học trên tổng số 16 triệu dân. Theo đó, nhiệm vụ của từng cấp học (đại học, trung học, tiểu học) được xác định cụ thể, phù hợp sự vận động của thực tiễn cách mạng, với phương châm “dạy tốt, học tốt”, học đi đôi với hành, nhà trường gắn liền với gia đình và xã hội. Xem thêm: *Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam*, Tập II, (1954-1975), Nxb. CTQG, H, 1995, tr.196.

(16) Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb. CTQG Sự thật, tr.77.

(17), (18) Đảng Cộng sản Việt Nam (2020), *Dự thảo các văn kiện trình Đại hội XIII của Đảng*, tháng 4.2020, tr.14, 40.